

ZNANI LUDZIE

Ciekawostki o Mikołaju Koperniku: 40 sprawdzonych faktów

Ciekawostki zebrał: Marcin Balana · Opublikowano: 15.10.2026 · Zaktualizowano: 20.10.2026 · Zweryfikowano: 20.10.2026

Mikołaj Kopernik urodził się 19 lutego 1473 r. w Toruniu i zmarł w 1543 r., w roku wydania „O obrotach sfer niebieskich”, dzieła, które Kościół w 1616 r. wpisał na Indeks ksiąg zakazanych. Był też prawnikiem, lekarzem, zarządcą dóbr kapituły i autorem traktatów o monecie. Jego imię nosi dziś pierwiastek nr 112, krater na Księżycu i gwiazda 55 Cancri, a szczątki odnalezione w 2005 r. we Fromborku zidentyfikowano dzięki DNA.

NAJWAŻNIEJSZE W SKRÓCIE

- Kopernik urodził się 19 lutego 1473 r. w Toruniu, a we Fromborku mieszkał i pracował w latach 1510–1543.
- Rękopis „O obrotach” ma 213 kart i jest na liście Pamięć Świata UNESCO.
- Z pierwszego wydania „O obrotach” z 1543 r. przetrwało 277 egzemplarzy.
- Dzieło było na Indeksie ksiąg zakazanych od 1616 do 1758 r.
- W latach 1516–1521 zawarł jako zarządca dóbr kapituły 72 umowy osadnicze w 43 wsiach.
- Od 19 lutego 2010 r. pierwiastek nr 112 nosi nazwę copernicium.
- Szczątki astronoma odnaleziono w 2005 r., a powtórny pogrzeb odbył się 22 maja 2010 r.

Młodość i studia

1 Kopernik urodził się 19 lutego 1473 r. w Toruniu

Według późniejszego horoskopu Mikołaj Kopernik urodził się 19 lutego 1473 r. w Toruniu nad Wisłą. Ojciec zmarł, gdy Mikołaj był dzieckiem, między 1483 a 1485 r., a opiekę nad nim przejął brat matki, Łukasz Watzenrode (1447–1512), późniejszy biskup warmiński. Biografia pióra jego ucznia Jerzego Joachima Retyka zaginęła.[1]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus, Data odczytu: 2026.10.15

2 Studiował w Krakowie od 1491 r.

W latach 1491–ok. 1494 Kopernik studiował nauki wyzwolone, w tym astronomię i astrologię, na Uniwersytecie Krakowskim. Jak wielu ówczesnych studentów nie ukończył studiów i kontynuował naukę na Uniwersytecie Bolońskim w latach 1496–1500. Mieszkał tam w jednym domu z głównym astronomem uczelni Domenikiem Marią Novarą.[1]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus, Data odczytu: 2026.10.15

3 Za wpis na studia jego brat zapłacił 5 groszy

W 1491 r. Mikołaj Kopernik zapisał się na Uniwersytet Krakowski razem z bratem Andrzejem i obaj zapłacili opłatę w kwesturze. Przy wpisie Andrzeja widnieje kwota 5 groszy, a przy wpisie Mikołaja kwoty brak. Historyk prof. Krzysztof Stopka uważa, że Mikołaj uiścił pełną opłatę, możliwe, że 6–7 groszy. Kartę z księgi wpisowej z jego podpisem przechowuje Collegium Maius.[2][3]

Źródła: Uniwersytet Jagielloński, 540th anniversary of Nicolaus Copernicus' birth , Data odczytu: 2026.10.20; Muzeum Historii Polski (PAP), Prof. K. Stopka: Kopernik bardzo sobie cenił studia na uniwersytecie w Krakowie , Data publikacji: 2018.05.24, Data odczytu: 2026.10.20

4 W Krakowie kupił pierwsze wydanie Euklidesa z 1482 r.

Podczas studiów w Krakowie Kopernik kupił 4 inkunabuły, które oprawił w 2 bloki. Były wśród nich pierwsze wydanie „Elementów” Euklidesa z 1482 r. i tablice astronomiczne Alfonsa X z 1490 r. W „Tabulae directionum” z 1490 r. zapisał własne notatki z matematyki i astronomii z przełomu 1495 r. Dziś tylko 11 tomów ma udokumentowaną proveniencję od Kopernika.[4]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Copernicus' own library , Data odczytu: 2026.10.19

5 Doktorat zdobył w 1503 r. w Ferrarze, gdzie nie studiował

W latach 1501–1503 Kopernik studiował medycynę w Padwie. W maju 1503 r. uzyskał doktorat z prawa kanonicznego, tak jak jego wuj, ale na Uniwersytecie w Ferrarze, na którym nigdy nie studiował. Po powrocie był sekretarzem i lekarzem wuja-biskupa w Lidzbarku Warmińskim.[1][5]

Źródła: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.15; Muzeum Historii Polski, Sejm upamiętnił Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin , Data publikacji: 2023.02.08, Data odczytu: 2026.10.15

6 Pierwszą znaną obserwację zrobił 9 marca 1497 r.

Znamy tylko 27 zapisanych obserwacji astronomicznych Kopernika, choć z pewnością wykonał ich więcej. Najstarsza pochodzi z 9 marca 1497 r. z Bolonii: Kopernik widział, jak Księżyc zakrył Aldebarana, najjaśniejszą gwiazdę w gwiazdozborze Byka. Opisał to w IV księdze „O obrotach”. [1]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.15

Prawnik, zarządca i lekarz na Warmii

7 W 1514 r. pytano go o reformę kalendarza

W 1514 r. Kopernik został zaproszony do wyrażenia opinii o reformie kalendarza na V Soborze Laterańskim. Według Encyclopaedia Britannica świadczy to o tym, że już wtedy cieszył się poza Polską opinią astronoma dużej klasy. Wcześniej, w 1509 r., wydał w Krakowie łaciński przekład utworów bizantyjskiego pisarza Teofilakta Symokatty.[1]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.15

8 We Fromborku mieszkał 33 lata

Mikołaj Kopernik mieszkał i pracował we Fromborku w latach 1510–1543. Dziś działa tam Muzeum Mikołaja Kopernika, które przechowuje 2 egzemplarze „O obrotach” z 1566 i 1617 r., czyli drugie i trzecie wydanie dzieła. W podziemiach dzwonnicy zwanej wieżą Radziejowskiego mieści się planetarium, a w 2023 r. pokazywano w wieży eksperyment Foucaulta.[6][7]

Źródła: Instytut Adama Mickiewicza (Culture.pl), Nicolaus Copernicus Museum in Frombork , Data publikacji: 2003.05.25, Data odczytu: 2026.10.19; Muzeum Historii Polski (PAP), Frombork świętuje 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika , Data publikacji: 2023.02.18, Data odczytu: 2026.10.19

9 W latach 1516–1521 zarządzał zamkiem w Olsztynie

W latach 1516–1521 Kopernik był administratorem dóbr kapituły warmińskiej w Olsztynie, a jego siedzibą był zamek. W 1521 r. tak dobrze przygotował miasto do obrony przed Krzyżakami, że ani miasto, ani zamek nie poniosły poważnych strat. Na krużganku zamku zachowała się tablica astronomiczna z 1517 r., którą wykonał własnoręcznie.[8]

Źródło: Urząd Miasta Olsztyna, Castle , Data odczytu: 2026.10.15

10 Zawarł 72 umowy z osadnikami w 43 wsiach

Między 10 grudnia 1516 a 31 maja 1521 r. Kopernik odwiedził 43 wsie i zawarł 72 umowy osadnicze na opuszczonych gospodarstwach. Każdą transakcję wpisywał do specjalnego rejestru „Locationes mansorum desertorum”. Zarządzał wtedy komornictwem olsztyńskim (59 wsi) i pieniądzeńskim (60 wsi). W 1521 r. z powodu wojny zawarł już tylko 7 umów, i to z osadnikami spod Olsztyna.[9]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Copernicus in Warmia (1503–1543): In Olsztyn , Data odczytu: 2026.10.19

11 Napisał 3 wersje traktatu o monecie

W latach 1517–1526 Kopernik napisał 3 wersje traktatu o reformie monety pruskiej. Pierwszą, „Meditata”, ukończył w Olsztynie 15 sierpnia 1517 r. Ostatnia, „Monete cudende ratio”, powstała najpewniej przed kwietniem 1526 r. Oryginały nie są znane; znamy je z odpisów i tłumaczeń.[10][11]

Źródła: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Meditata (1517) , Data odczytu: 2026.10.15; Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Monete cudende ratio (ca. 1526) , Data odczytu: 2026.10.15

12 Przepisał recepturę pigułek z 19 składników

Kopernik studiował medycynę i zostawił notatki z recepturami. W egzemplarzu weneckich druków z lat 1498–1499, przechowywanym dziś w Bibliotece Uniwersyteckiej w Uppsali, zapisał przepis na tzw. pigułki cesarskie Arnolda z Villanovy. Receptura wymienia 19 składników i sposób przygotowania lekarstwa.[12][1]

Źródła: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, In Praise of the Imperial Pills , Data odczytu: 2026.10.15; Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.15

Teoria heliocentryczna

13 Pomysł heliocentryczny narodził się prawdopodobnie między 1508 a 1514 r.

Kopernik wpadł na główną ideę prawdopodobnie między 1508 a 1514 r. i opisał ją w rękopisie zwanym „Commentariolus”. Założył w nim, że Słońce stoi w miejscu, a Ziemia się porusza. Wtedy okresy obiegu planet układają się w porządek: Merkury 88 dni, Wenus 225 dni, Ziemia 1 rok, Mars 1,9 roku, Jowisz 12 lat i Saturn 30 lat.[1]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus, Data odczytu: 2026.10.15

14 Odpis „Commentariolusa” był w Krakowie już w 1514 r.

Jeden z rękopiśmiennych odpisów „Commentariolusa” trafił do Macieja z Miechowa, profesora Uniwersytetu Krakowskiego. Ten ukończył inwentarz swojej biblioteki 1 maja 1514 r. Historyk Edward Rosen, którego tekst publikuje Biblioteka UMK, podkreśla, że nieprawdą jest, jakoby Kopernik ukrywał swoją teorię przez cały czas od jej odkrycia.[13]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Commentariolus, Data odczytu: 2026.10.15

15 Z wydaniem dzieła zwlekał 36 lat

W przedmowie do „O obrotach sfer niebieskich” Kopernik napisał, że zwlekał z publikacją nie 9 lat, jak radził rzymski poeta Horacy, ale 36 lat, czyli 4 razy dłużej. Dzieło ukazało się drukiem dopiero w 1543 r., w roku śmierci autora. Według uchwały Sejmu z 2023 r. tekst był ukończony już w 1530 r.[1][5]

Źródła: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus, Data odczytu: 2026.10.15; Muzeum Historii Polski, Sejm upamiętnił Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin, Data publikacji: 2023.02.08, Data odczytu: 2026.10.15

16 Pierwszy opis teorii wydał 25-letni Retyk

Pierwszy drukowany opis teorii heliocentrycznej, „Narratio prima” (1540), nie ukazał się pod nazwiskiem Kopernika, lecz 25-letniego Jerzego Joachima Retyka. Ten luterański uczony z Wittenbergi mieszkał u Kopernika we Fromborku przez ok. 2,5 roku, w latach 1539–1542.[1]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus, Data odczytu: 2026.10.15

17 Rękopis „O obrotach” ma 213 kart

Rękopis „O obrotach” z lat 1515–1540 to według Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu najcenniejszy rękopis w Polsce. Ma 213 kart, czyli 426 stron. Przechowuje go Biblioteka Jagiellońska pod sygnaturą 10 000. W 1999 r. wpisano go na listę UNESCO Pamięć Świata.[14]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Manuscript „De revolutionibus”, Data odczytu: 2026.10.15

Losy dzieła „O obrotach”

18 „O obrotach” ma 6 ksiąg i dedykację dla papieża

Dzieło „O obrotach sfer niebieskich” składa się z 6 ksiąg. Kopernik zadedykował je papieżowi Pawłowi III, panującemu w latach 1534–1549, prawdopodobnie z powodów politycznych. Teolog Andreas Osiander dodał do druku anonimową przedmowę, w której pisał, że te hipotezy nie muszą być prawdziwe ani nawet prawdopodobne.[15]

Źródło: Rabin S., Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.19

19 Z pierwszego wydania przetrwało 277 egzemplarzy

Krótko przed 21 marca 1543 r. norymberski drukarz Johannes Petreius wydał pierwszą edycję „O obrotach”. Według badacza Owena Gingericha nakład wynosił 400–500 egzemplarzy, a do dziś przetrwało 277. Drugie wydanie ukazało się w Bazylei w 1566 r. w nakładzie 500–600 egzemplarzy, z których Gingerich odnalazł ponad 330.[16]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, History of the Editions , Data odczytu: 2026.10.19

20 Czy Kopernik zobaczył swoją książkę przed śmiercią 24 maja 1543 r.?

Według przekazu przytoczonego w Stanford Encyclopedia of Philosophy 24 maja 1543 r. Kopernik trzymał na łożu śmierci egzemplarz ukończonego dzieła. Biblioteka UMK ocenia jednak, że książka prawdopodobnie dotarła do Fromborka już po jego śmierci. 8 grudnia 1542 r. biskup Tiedemann Giese pisał, że głęboko martwi się złym stanem zdrowia Kopernika.[15][17]

Źródła: Rabin S., Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.20; Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Last years spent in Frombork , Data odczytu: 2026.10.20

21 Na Indeksie ksiąg zakazanych było od 1616 do 1758 r.

Dzieło „O obrotach sfer niebieskich” trafiło na Indeks ksiąg zakazanych w 1616 r., a wpis powtórzono w 1620 r. Stało się to po niepokoju Kościoła wywołanym pracami Keplera i Galileusza. Katolicy nie mogli odtąd czytać ani rozpowszechniać heliocentrycznych poglądów Kopernika. Usunięcie dzieła z Indeksu w 1758 r. otworzyło drogę do publikacji prac popierających heliocentryzm.[16]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, History of the Editions , Data odczytu: 2026.10.19

22 Oryginalną przedmowę Kopernika wydrukowano dopiero w 1854 r.

W 1854 r. w Warszawie ukazało się łacińsko-polskie wydanie „O obrotach”, liczące 642 strony. Przygotował je Jan Baranowski, dyrektor Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie, który był tłumaczem i wydawcą. W tym wydaniu po raz pierwszy wydrukowano oryginalną przedmowę Kopernika, w której wyraził przekonanie o słuszności swojego modelu. Kolejne wydanie, oparte na rękopisie, wydało w 1873 r. Towarzystwo Kopernikańskie w Toruniu.[16]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, History of the Editions , Data odczytu: 2026.10.19

23 W Uppsali jest 46 ksiąg z kolekcji Copernicana

W lipcu 1626 r. Frombork poddał się wojskom szwedzkiego króla Gustawa II Adolfa. Księgozbiór Kopernika zabrano jako łup wojenny, a król przekazał go Bibliotece Uniwersytetu w Uppsali. Jej kolekcja Copernicana liczy dziś 46 ksiąg, które należały do Kopernika lub z których prawdopodobnie korzystał. Biblioteka UMK szacuje, że jego księgozbiór liczył dawniej 100–150 tomów.[18][4]

Źródła: Uniwersytet w Uppsali, A unique collection of books from Copernicus and a few hairs , Data publikacji: 2023.03.16, Data odczytu: 2026.10.19; Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Copernicus' own library , Data

odczytu: 2026.10.19

Grób i szczątki

24 Szczątki Kopernika odnaleziono w 2005 r.

Grobu Kopernika szukano przez ponad 200 lat. W 2005 r. w katedrze we Fromborku, przy ołtarzu, którym Kopernik opiekował się jako kanonik, odnaleziono szczątki mężczyzny, który zmarł w wieku 60–70 lat. Kopernik zmarł w wieku 70 lat. Ostateczne potwierdzenie przyniosły badania DNA.[19][20]

Źródła: Muzeum Historii Polski, Szczątki Kopernika spoczęły w archikatedrze we Fromborku , Data publikacji: 2010.05.22, Data odczytu: 2026.10.15; Bogdanowicz W. i in., Genetic identification of putative remains of the famous astronomer Nicolaus Copernicus , Data publikacji: 2009.07.28, Data odczytu: 2026.10.15

25 Twarz Kopernika odtworzyli specjaliści policji

Badania w katedrze we Fromborku rozpoczęli w 2004 r. naukowcy pod kierunkiem prof. Jerzego Gąssowskiego. W 2005 r., w drugim roku poszukiwań, trafili na najbardziej zniszczony grób z czaszką bez żuchwy, należącą do mężczyzny w wieku 60–70 lat. Specjaliści z Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Głównej Policji zrekonstruowali twarz i porównali ją z portretami Kopernika.[21]

Źródło: Muzeum Historii Polski (PAP), Obchody 480. rocznicy śmierci Mikołaja Kopernika we Fromborku , Data publikacji: 2023.05.21, Data odczytu: 2026.10.19

26 DNA szczątków zgadza się z 2 włosami z kalendarza Kopernika

Badacze porównali DNA mitochondrialne z 3 zębów i kości udowych z Fromborka z DNA włosów znalezionych w kalendarzu, który przez większość życia należał do Kopernika i jest dziś w Muzeum Gustavianum w Uppsali. Profile z 4 zbadanych włosów były identyczne ze szczątkami. Analiza genu HERC2 sugeruje, że Kopernik mógł mieć jasne oczy.[20]

Źródło: Bogdanowicz W. i in., Genetic identification of putative remains of the famous astronomer Nicolaus Copernicus , Data publikacji: 2009.07.28, Data odczytu: 2026.10.15

27 Powtórny pogrzeb odbył się 22 maja 2010 r.

22 maja 2010 r. sarkofag ze szczątkami Kopernika złożono w archikatedrze we Fromborku. Uroczystości zaczęły się 19 lutego 2010 r., w rocznicę urodzin astronoma, w katedrze w Toruniu, gdzie został ochrzczony. Trumnę złożono pod posadzką na głębokości 1,5 m, pod szklaną płytą 60 na 60 cm.[19][22]

Źródła: Muzeum Historii Polski, Szczątki Kopernika spoczęły w archikatedrze we Fromborku , Data publikacji: 2010.05.22, Data odczytu: 2026.10.15; Muzeum Historii Polski, Przygotowania do powtórnego pochówku Mikołaja Kopernika we Fromborku , Data publikacji: 2010.05.17, Data odczytu: 2026.10.15

Pamięć o Koperniku w Polsce

28 Pomnik w Warszawie odsłonięto 11 maja 1830 r.

Pomnik Mikołaja Kopernika w Warszawie odsłonięto 11 maja 1830 r., a uroczystość prowadził prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk Julian Ursyn Niemcewicz. Stanisław Staszic przeznaczył na budowę 170 000 zł polskich, ale nie doczekał odsłonięcia. Sprawa ciągnęła się 20 lat, częściowo z winy autora projektu, duńskiego rzeźbiarza Bertela Thorvaldsena. Niemcy wywieźli pomnik do przetopienia, a po wojnie odnaleziono go na Śląsku.[23]

Źródło: Archiwum Polskiej Akademii Nauk, Pomnik w Warszawie (wystawa „Mikołaj Kopernik”), Data odczytu: 2026.10.19

29 Toruński pomnik kosztował 10 500 talarów

Pomnik Kopernika w Toruniu odsłonięto podczas uroczystości 24–25 października 1853 r. Projekt przygotowali berlińscy rzeźbiarze Friedrich Abraham Tieck i Johann Heinrich Strack, a figurę odlano w brązie. Pomnik kosztował 10 500 talarów: król Prus dał 3500, w Rosji zebrano 2000, a Toruń i jego mieszkańcy 392. Napis głosi: „Nicolaus Copernicus Thorunensis, Terrae Motor Solis Caelique Stator”. [24]

Źródło: Urząd Miasta Torunia, Seniorzy śladami Kopernika, Data odczytu: 2026.10.19

30 Obraz Matejki namalowano na 400-lecie urodzin astronoma

Jan Matejko namalował obraz „Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem” w 1873 r., na 400-lecie urodzin Kopernika. W tym samym roku płótno kupiono ze składek publicznych dla Uniwersytetu Jagiellońskiego, a jego stałym miejscem jest Collegium Novum. 21 maja 2021 r. obraz po raz pierwszy w historii pokazano w Londynie, na wystawie w National Gallery.[25]

Źródło: Ministerstwo Spraw Zagranicznych (gov.pl), Wystawa jednego z najstynniejszych dzieł Jana Matejki pt. „Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem” w National Gallery w Londynie, Data publikacji: 2021.05.21, Data odczytu: 2026.10.19

31 Dom Mikołaja Kopernika w Toruniu przeszedł modernizację w latach 2017–2018

Dom Mikołaja Kopernika w Toruniu to gotycka kamienica pod adresem Kopernika 15/17, która według Muzeum Okręgowego należała niegdyś do ojca astronoma. W latach 2017–2018 przeszła gruntowną modernizację. Wystawa opowiada o nauce dawnej i współczesnej, życiu rodziny mieszczańskiej w hanzeatyckim domu oraz o Koperniku. Udostępniono też średniowieczną więźbę dachową, na której odbywa się pokaz rozgwieżdżonego nieba.[26]

Źródło: Muzeum Okręgowe w Toruniu, Informator edukacyjny MOT, Data odczytu: 2026.10.19

32 Uniwersytet Mikołaja Kopernika powstał 24 sierpnia 1945 r.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu utworzono dekretem z 24 sierpnia 1945 r. jako państwową szkołę akademicką. Na początku uczelnia miała 2 wydziały: matematyczno-przyrodniczy i humanistyczny. Okres organizacyjny miał trwać do 31 sierpnia 1947 r., a przez ten czas rektor miał kompetencje senatu akademickiego, dziekanów i rad wydziałowych.[27]

Źródło: Dziennik Ustaw, Dekret z dnia 24 sierpnia 1945 r. o utworzeniu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (Dz.U. 1945 nr 34 poz. 208), Data odczytu: 2026.10.20

33 Centrum Nauki Kopernik otwarto 5 listopada 2010 r.

Centrum Nauki Kopernik w Warszawie udostępniło publiczności pierwszą część ekspozycji 5 listopada 2010 r. Instytucja powstała na mocy umowy miasta stołecznego Warszawy, ministra nauki i szkolnictwa wyższego oraz ministra edukacji narodowej. Według programu działania Centrum na lata 2017–2021 od otwarcia co roku odwiedza je ponad milion osób.[28]

Źródło: Centrum Nauki Kopernik, Program działania CNK 2017–2021 , Data odczytu: 2026.10.19

34 Rok 2023 był Rokiem Mikołaja Kopernika

16 listopada 2022 r. Senat ustanowił 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika, w 550. rocznicę jego urodzin. 8 lutego 2023 r. Sejm przyjął uchwałę czczącą pamięć astronoma. W Toruniu 19 lutego obchodzi się co roku Święto Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, a na 19–21 lutego 2023 r. zaplanowano tam I Światowy Kongres Kopernikański.[29][30][31]

Źródła: Monitor Polski, Uchwała Senatu RP z dnia 16 listopada 2022 r. ustanawiająca rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin (M.P. 2022 poz. 1120) , Data odczytu: 2026.10.20; Monitor Polski, Uchwała Sejmu RP z dnia 8 lutego 2023 r. w 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika (M.P. 2023 poz. 192) , Data odczytu: 2026.10.20; Muzeum Historii Polski, Kongres, mityng lekkoatletyczny, koncerty i wystawy na 550. rocznicę urodzin Kopernika , Data publikacji: 2023.01.11, Data odczytu: 2026.10.20

35 NBP wydał banknot 20 zł z Kopernikiem w nakładzie 100 000 sztuk

9 lutego 2023 r. Narodowy Bank Polski wprowadził do obiegu banknot 20 zł „Mikołaj Kopernik” w nakładzie do 100 000 sztuk. Na awersie jest portret astronoma i rysunek Układu Słonecznego wzorowany na rękopisie „O obrotach”, a na rewersie zamek kapituły w Olsztynie oraz szóstaki gdański i elbląski i szeląg pruski. Tego samego dnia weszła srebrna moneta 50 zł o masie 62,2 g, w nakładzie do 7000 sztuk.[32]

Źródło: Monitor Polski, Zarządzenie nr 3/2023 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 24 stycznia 2023 r. (M.P. 2023 poz. 140) , Data odczytu: 2026.10.19

Imię Kopernika w nauce i kosmosie

36 Pierwiastek nr 112 nazwano na cześć Kopernika

Pierwiastek o liczbie atomowej 112 nosi oficjalnie nazwę copernicium i symbol Cn od 19 lutego 2010 r. IUPAC ogłosiła zatwierdzenie nazwy w dniu urodzin Kopernika. Pierwiastek odkrył międzynarodowy zespół pod kierunkiem prof. Sigurda Hofmanna w ośrodku badań ciężkich jonów GSI w Darmstadt w Niemczech.[33][34]

Źródła: Tatsumi K., Corish J., Name and symbol of the element with atomic number 112 (IUPAC Recommendations 2010) , Data publikacji: 2010.02.24, Data odczytu: 2026.10.20; GSI Helmholtzzentrum für Schwerionenforschung (ScienceDaily), Chemical element 112 is officially named 'Copernicium' , Data publikacji: 2010.02.25, Data odczytu: 2026.10.20

37 Krater Copernicus na Księżycu ma 93 km średnicy

Krater Copernicus ma 93 km średnicy i leży w obrębie basenu Mare Imbrium, na północy widocznej strony Księżyca. Najwyższy z jego centralnych szczytów wznosi się 1 km nad dnem. Próbkę przywiezione przez misję Apollo 12 prawdopodobnie pochodzą z materiału wyrzuconego przy jego powstaniu i mają ok. 800 mln lat. Krater wyznacza początek najmłodszego okresu w historii

geologicznej Księżyca, kopernikańskiego.[35][36]

Źródła: NASA LROC (Arizona State University), Braden S., Copernicus Central Peak , Data publikacji: 2012.06.27, Data odczytu: 2026.10.19; NASA JPL, PIA00094: Limb of Copernicus Impact Crater , Data publikacji: 1998.06.03, Data odczytu: 2026.10.19

38 Satelita NASA Copernicus pracował 8,5 roku

21 sierpnia 1972 r. NASA wystrzeliła satelitę Orbiting Astronomical Observatory C, którego przemianowano na Copernicus z okazji 500. rocznicy urodzin astronoma. Przez 8,5 roku, do 1981 r., prowadził obserwacje w ultrafiolecie i promieniach rentgenowskich. Zbadał ok. 450 obiektów dla ponad 160 badaczy, a jego dane wykorzystano w ponad 650 pracach naukowych.[37]

Źródło: NASA Scientific Visualization Studio, 50th Anniversary of NASA's Copernicus Mission , Data publikacji: 2022.08.19, Data odczytu: 2026.10.19

39 Gwiazda 55 Cancri nosi imię Copernicus

15 grudnia 2015 r. Międzynarodowa Unia Astronomiczna ogłosiła, że gwiazda 55 Cancri otrzymuje nazwę Copernicus. Jej 5 planet nazwano Galileo, Brahe, Lipperhey, Janssen i Harriot, a propozycja wyszła z Holandii. W publicznym głosowaniu oddano 573 242 głosy, dzięki którym nazwy otrzymało 31 egzoplanet i 14 gwiazd macierzystych.[38]

Źródło: Międzynarodowa Unia Astronomiczna, iau1514: Final Results of NameExoWorlds Public Vote Released , Data publikacji: 2015.12.15, Data odczytu: 2026.10.19

40 Unijny program obserwacji Ziemi od 2012 r. nazywa się Copernicus

11 grudnia 2012 r. Komisja Europejska ogłosiła, że europejski program obserwacji Ziemi GMES zmienia nazwę na Copernicus. Wiceprzewodniczący Komisji Antonio Tajani tłumaczył, że Kopernik w XVI w. pomógł lepiej zrozumieć świat. Według przywołanego wtedy badania program mógł stworzyć do 85 000 miejsc pracy w latach 2015–2030.[39]

Źródło: UN-SPIDER (Biuro ONZ ds. Przestrzeni Kosmicznej), GMES renamed Copernicus , Data publikacji: 2013.01.08, Data odczytu: 2026.10.19

Mikołaj Kopernik w liczbach

Parametr | Wartość

Data urodzenia | 19 lutego 1473 r.

Lata we Fromborku | 1510–1543

Umowy osadnicze w latach 1516–1521 | 72 w 43 wsiach

Lata zwlekania z publikacją | 36

Karty rękopisu „O obrotach” | 213

Zachowane egzemplarze 1. wydania (1543) | 277

Dzieło na Indeksie ksiąg zakazanych | 1616–1758

Księgi w kolekcji Copernicana w Uppsali | 46

Średnica krateru Copernicus | 93 km

Powtórny pogrzeb we Fromborku | 22 maja 2010 r.

Źródła danych: Encyclopaedia Britannica, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Instytut Adama Mickiewicza, Uniwersytet w Uppsali, NASA LROC, Muzeum Historii Polski. Stan na 20 października 2026 r.

Mity i fakty o Mikołaju Koperniku

FAŁSZ

„Kopernik był tylko astronomem”

Był doktorem prawa kanonicznego, studiował medycynę, zarządzał dobrami kapituły w Olsztynie i napisał traktaty o reformie monety.[1][10][8]

Źródła: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.15; Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Meditata (1517) , Data odczytu: 2026.10.15; Urząd Miasta Olsztyna, Castle , Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„Kopernik ukończył studia w Krakowie”

Wyjechał z Krakowa bez dyplomu, a doktorat z prawa kanonicznego uzyskał w 1503 r. w Ferrarze.[1]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„Kopernik ukrywał swoją teorię aż do śmierci”

Odpisy „Commentariolusa” krążyły już w 1514 r., a w 1540 r. Retyk opublikował opis teorii w „Narratio prima”. [13][1]

Źródła: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Commentariolus , Data odczytu: 2026.10.15; Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„Kościół zakazał dzieła Kopernika zaraz po jego wydaniu w 1543 r.”

„O obrotach” trafiło na Indeks ksiąg zakazanych dopiero w 1616 r., po sporach wokół prac Keplera i Galileusza, a usunięto je z niego w 1758 r.[16]

Źródło: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, History of the Editions , Data odczytu: 2026.10.19

CZĘŚCIOWO PRAWDA

„Kopernik przed śmiercią na pewno trzymał w rękach wydrukowane dzieło”

Taki przekaz o 24 maja 1543 r. podaje Stanford Encyclopedia of Philosophy, ale Biblioteka UMK uważa, że książka prawdopodobnie dotarła do Fromborka już po śmierci astronoma.[15][17]

Źródła: Rabin S., Nicolaus Copernicus , Data odczytu: 2026.10.19; Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Last years spent in Frombork , Data odczytu: 2026.10.19

Źródła

1. Encyclopaedia Britannica, Nicolaus Copernicus. Adres: <https://www.britannica.com/biography/Nicolaus-Copernicus>. Data odczytu: 2026.10.15.

2. Uniwersytet Jagielloński, 540th anniversary of Nicolaus Copernicus' birth. Adres: https://en.uj.edu.pl/en_GB/news/-/journal_content/56_INSTANCE_SxA5QO0R5BDs/10172/14549736. Data odczytu: 2026.10.20.

3. Muzeum Historii Polski (PAP), Prof. K. Stopka: Kopernik bardzo sobie cenił studia na uniwersytecie w Krakowie. Adres: <https://dzieje.pl/node/91362>. Data publikacji: 2018.05.24. Data odczytu: 2026.10.20.
4. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Copernicus' own library. Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/biography/copernicus-in-warmia-1503-1543/copernicus-own-library>. Data odczytu: 2026.10.19.
5. Muzeum Historii Polski, Sejm upamiętnił Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin. Adres: <https://dzieje.pl/node/146082>. Data publikacji: 2023.02.08. Data odczytu: 2026.10.15.
6. Instytut Adama Mickiewicza (Culture.pl), Nicolaus Copernicus Museum in Frombork. Adres: <https://culture.pl/en/place/nicholaus-copernicus-museum-in-frombork>. Data publikacji: 2003.05.25. Data odczytu: 2026.10.19.
7. Muzeum Historii Polski (PAP), Frombork świętuje 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika. Adres: <https://dzieje.pl/node/146302>. Data publikacji: 2023.02.18. Data odczytu: 2026.10.19.
8. Urząd Miasta Olsztyna, Castle. Adres: <https://olsztyn.eu/en/about-olsztyn/attractions/historic-buildings/castle.html>. Data odczytu: 2026.10.15.
9. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Copernicus in Warmia (1503–1543): In Olsztyn. Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/biography/copernicus-in-warmia-1503-1543/in-olsztyn>. Data odczytu: 2026.10.19.
10. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Meditata (1517). Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/ressources/archives/copernicus-writings-about-money/meditata-1517>. Data odczytu: 2026.10.15.
11. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Monete cudende ratio (ca. 1526). Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/ressources/archives/copernicus-writings-about-money/monete-cudende-ratio-ca-1526>. Data odczytu: 2026.10.15.
12. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, In Praise of the Imperial Pills. Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/ressources/archives/prescriptions/in-praise-of-the-imperial-pills>. Data odczytu: 2026.10.15.
13. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Commentariolus. Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/ressources/archives/copernicus-minor-astronomical-writings/commentariolus>. Data odczytu: 2026.10.15.
14. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Manuscript „De revolutionibus”. Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/ressources/archives/de-revolutionibus/manuscript-de-revolutionibus>. Data odczytu: 2026.10.15.
15. Rabin S., Nicolaus Copernicus. Wydawca: Stanford Encyclopedia of Philosophy. Adres: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2006/entries/copernicus/>. Data odczytu: 2026.10.19.
16. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, History of the Editions. Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/ressources/archives/de-revolutionibus/history-of-the-editions>. Data odczytu: 2026.10.19.
17. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Nicolaus Copernicus Thorunensis, Last years spent in Frombork. Adres: <https://copernicus.torun.pl/en/biography/copernicus-in-warmia-1503-1543/last-years-spent-in-frombork>. Data odczytu: 2026.10.20.
18. Uniwersytet w Uppsali, A unique collection of books from Copernicus and a few hairs. Adres: <https://uu.se/en/news/2023/2023-03-16-a-unique-collection-of-books-from-copernicus-and-a-few-hairs>. Data publikacji: 2023.03.16. Data odczytu: 2026.10.19.
19. Muzeum Historii Polski, Szczątki Kopernika spoczęły w archikatedrze we Fromborku. Adres: <https://dzieje.pl/node/5873>. Data publikacji: 2010.05.22. Data odczytu: 2026.10.15.
20. Bogdanowicz W. i in., Genetic identification of putative remains of the famous astronomer Nicolaus Copernicus. Wydawca: PNAS. Wydanie: t. 106, nr 30, 2009. Strony: 12279–12282. Adres: <https://doi.org/10.1073/pnas.0901848106>. Data publikacji: 2009.07.28. Data odczytu: 2026.10.15.
21. Muzeum Historii Polski (PAP), Obchody 480. rocznicy śmierci Mikołaja Kopernika we Fromborku. Adres: <https://dzieje.pl/node/148856>. Data publikacji: 2023.05.21. Data odczytu: 2026.10.19.

22. Muzeum Historii Polski, Przygotowania do powtórnego pochówku Mikołaja Kopernika we Fromborku. Adres: <https://dzieje.pl/node/6009>. Data publikacji: 2010.05.17. Data odczytu: 2026.10.15.
23. Archiwum Polskiej Akademii Nauk, Pomnik w Warszawie (wystawa „Mikołaj Kopernik”). Adres: https://archiwum.pan.pl:443/images/wydarzenia/wystawy/mikolaj-kopernik/18_pomnik-w-warszawie.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.
24. Urząd Miasta Torunia, Seniorzy śladami Kopernika. Adres: <https://torun.pl/pl/print/pdf/node/63685>. Data odczytu: 2026.10.19.
25. Ministerstwo Spraw Zagranicznych (gov.pl), Wystawa jednego z najsłynniejszych dzieł Jana Matejki pt. „Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem” w National Gallery w Londynie. Adres: <https://www.gov.pl/web/libia/wystawa-jednego-z-najslynniejszych-dziel-jana-matejki-pt-astronom-kopernik-czyli-rozmo-wa-z-bogiem-w-national-gallery-w-londynie>. Data publikacji: 2021.05.21. Data odczytu: 2026.10.19.
26. Muzeum Okręgowe w Toruniu, Informator edukacyjny MOT. Adres: <https://muzeum.torun.pl/wp-content/uploads/2021/08/Informator-edukacyjny-MOT.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
27. Dziennik Ustaw, Dekret z dnia 24 sierpnia 1945 r. o utworzeniu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (Dz.U. 1945 nr 34 poz. 208). Adres: <https://api.sejm.gov.pl/eli/acts/DU/1945/208/text.pdf>. Data odczytu: 2026.10.20.
28. Centrum Nauki Kopernik, Program działania CNK 2017–2021. Adres: <https://kopernik.org.pl/sites/default/files/2024-05/Program%20dzia%C5%82ania%20CNK%202017%20-%202021.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
29. Monitor Polski, Uchwała Senatu RP z dnia 16 listopada 2022 r. ustanawiająca rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin (M.P. 2022 poz. 1120). Adres: <https://eli.gov.pl/eli/MP/2022/1120/ogl/pol/pdf>. Data odczytu: 2026.10.20.
30. Monitor Polski, Uchwała Sejmu RP z dnia 8 lutego 2023 r. w 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika (M.P. 2023 poz. 192). Adres: <https://eli.gov.pl/api/acts/MP/2023/192/text/O/M20230192.pdf>. Data odczytu: 2026.10.20.
31. Muzeum Historii Polski, Kongres, mityng lekkoatletyczny, koncerty i wystawy na 550. rocznicę urodzin Kopernika. Adres: <https://dzieje.pl/node/145340>. Data publikacji: 2023.01.11. Data odczytu: 2026.10.20.
32. Monitor Polski, Zarządzenie nr 3/2023 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 24 stycznia 2023 r. (M.P. 2023 poz. 140). Adres: <https://eli.gov.pl/eli/MP/2023/140/ogl/pol/pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
33. Tatsumi K., Corish J., Name and symbol of the element with atomic number 112 (IUPAC Recommendations 2010). Wydawca: Pure and Applied Chemistry. Wydanie: t. 82, nr 3, 2010. Strony: 753–755. Adres: <https://doi.org/10.1351/PAC-REC-09-08-20>. Data publikacji: 2010.02.24. Data odczytu: 2026.10.20.
34. GSI Helmholtzzentrum für Schwerionenforschung (ScienceDaily), Chemical element 112 is officially named 'Copernicium'. Adres: <https://www.sciencedaily.com/releases/2010/02/100224102231.htm>. Data publikacji: 2010.02.25. Data odczytu: 2026.10.20.
35. NASA LROC (Arizona State University), Braden S., Copernicus Central Peak. Adres: <https://lroc.im-ldi.com/images/675>. Data publikacji: 2012.06.27. Data odczytu: 2026.10.19.
36. NASA JPL, PIA00094: Limb of Copernicus Impact Crater. Adres: <https://www.jpl.nasa.gov/images/pia00094-limb-of-copernicus-impact-crater/>. Data publikacji: 1998.06.03. Data odczytu: 2026.10.19.
37. NASA Scientific Visualization Studio, 50th Anniversary of NASA's Copernicus Mission. Adres: <https://svs.gsfc.nasa.gov/14189>. Data publikacji: 2022.08.19. Data odczytu: 2026.10.19.
38. Międzynarodowa Unia Astronomiczna, iau1514: Final Results of NameExoWorlds Public Vote Released. Adres: <https://iauarchive.eso.org/news/pressreleases/detail/iau1514/>. Data publikacji: 2015.12.15. Data odczytu: 2026.10.19.
39. UN-SPIDER (Biuro ONZ ds. Przestrzeni Kosmicznej), GMES renamed Copernicus. Adres: <https://un-spider.org/news-and-events/news/gmes-renamed-copernicus>. Data publikacji: 2013.01.08. Data odczytu: 2026.10.19.